

Accesul la justiție al grupurilor social vulnerabile și marginalizate ale populației din UTA Găgăuzia

Asociația Obștească „Clinica Juridică Comrat”,
2022

Accesul la justiție al grupurilor social vulnerabile și marginalizate ale populației din UTA Găgăuzia

Autoare:

Svetlana Mironova,

doctor, conferențiar la Universitatea de Stat din Comrat

șefa Reprezentanței din Comrat a Oficiului Avocatului Poporului

Acest document prezintă principalele constatări din raportul „Accesul la justiție al grupurilor social vulnerabile și marginalizate ale populației UTA Găgăuzia”, întocmit în cadrul proiectului „Protecția drepturilor persoanelor social vulnerabile și marginalizate de pe teritoriul UTA Găgăuzia” de către Asociația Obștească Clinica Juridică Comrat, în calitate de beneficiară a proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova”, implementat de PNUD Moldova în parteneriat cu Institutul de Reforme Penale, cu sprijinul financiar al Suediei.

Opiniile exprimate în acest document aparțin autoarelor și nu reflectă neapărat poziția PNUD, a Institutului de Reforme Penale sau a Suediei.

CUPRINS

Cuvânt înainte	6
1. Barierele în accesul la justiție	7
1.1. Infrastructura de acces	8
1.2. Caracterul echitabil al procedurilor	11
1.3. Executarea hotărârilor judecătorești	12
1.5. Dreptul la protecție al persoanelor din categorii vulnerabile	13
1.6. Discriminarea pe criteriu de limbă	14
1.7. Realizarea dreptului la moștenire	15
2. Aspectele specifice legate de stabilirea drepturilor de proprietate în Găgăuzia	17
2.1. Arenda terenurilor	18
3. Dreptul la asistență medicală	19
4. Respectarea drepturilor socio-economice	21
5. Respectarea drepturilor copiilor	23
6. Recomandări, soluții și oportunități	25

CUVÂNT ÎNAINTE

Raportul „Accesul la justiție al grupurilor vulnerabile și marginalizate ale populației din UTA Găgăuzia” a fost realizat în baza metodologiilor clasice, consultărilor, precum și a interviurilor cu reprezentanți ai grupurilor vulnerabile și marginalizate din UTA Găgăuzia, care, în virtutea statutului lor, sunt cei mai informați referitor la problemele cu care se confruntă aceste categorii de populație.

Persoanele intervievate au fost selectate după mai multe criterii, pentru a asigura acoperirea tuturor categoriilor: persoane cu venituri mici, persoane cu dizabilități (fizice, psihice), vârstnici, victime ale violenței în familie, copii, locuitori din mediul rural etc.

De asemenea, au fost realizate interviuri cu specialiști din comunitatea juridică și domenii conexe din UTA Găgăuzia (avocați, judecători care au analizat cauze ce implică grupuri de persoane vulnerabile, procurori, asistenți sociali, specialiști în cadrul sistemului de protecție a copilului, mediatori, specialiști în domeniul educației, reprezentanți ai sistemului penitenciar și ai autorităților de probațiune, reprezentanți ai autorităților locale, reprezentanți ai societății civile care se ocupă de persoane vulnerabile și marginalizate), care lucrează direct cu aceste persoane și cunosc dificultățile cu care se confruntă în accesul la justiție.

Constatările, concluziile și recomandările prezentate în Raport se bazează pe informațiile colectate până la sfârșitul anului 2021.

Raportul conține o analiză a informațiilor ce vizează:

- bariere în accesul la justiție;
- executarea hotărârilor judecătorești;
- informarea părților asupra conținutului documentelor și limba procedurii de executare;
- dreptul la protecție al persoanelor vulnerabile;
- discriminarea pe baza de limbă;
- realizarea dreptului la moștenire;
- aspecte specifice legate de stabilirea drepturilor de proprietate în Găgăuzia;
- arenda terenurilor;
- respectarea drepturilor socio-economice;
- dreptul la asistență medicală;
- respectarea drepturilor copilului.

Textul integral al Raportului este disponibil în limba rusă pe pagina web a Clinicii Juridice Comrat - www.legalclinic.md.

1. BARIERELE ÎN ACCESUL LA JUSTIȚIE

1.1. Infrastructura de acces

Crearea unui mediu de viață accesibil pentru persoanele cu dizabilități este parte integrantă a politicii sociale de stat, fapt confirmat de legislația națională. Art. 17 din Legea Republicii Moldova nr. 60 din 30 martie 2012 „Cu privire la integrarea socială a persoanelor cu dizabilități” prevede că, pentru a asigura persoanelor cu dizabilități un stil de viață independent, autoritățile publice centrale și locale, organizațiile neguvernamentale, entitățile comerciale, indiferent de forma lor legală de organizare, în baza atribuțiilor lor funcționale, evaluează starea de fapt în acest domeniu și iau măsuri specifice pentru a facilita accesul acestor persoane, în condiții de egalitate cu alte persoane, la mediul fizic, transport, informații și comunicații, inclusiv tehnologii informaționale și comunicații electronice, precum și la alte facilități și servicii publice, disponibile sau oferite populației, atât în mediul urban, cât și în cel rural, în conformitate cu reglementările în vigoare¹.

În UTA Găgăuzia locuiesc 155 646 de persoane (anul 2017), dintre care 13 231 de persoane cu dizabilități (inclusiv 760 de copii), ceea ce reprezintă 8,5% din locuitorii autonomiei, inclusiv:

1 341 de persoane

cu dizabilitate
severă

9 670 de persoane

cu dizabilitate
accentuată

1 560 de persoane

cu dizabilitate
de grad mediu

760 de copii

copii (0-18 ani)

Actualitatea problemei accesibilității infrastructurii sociale este relevantă și din cauza că numărul persoanelor care întâmpină dificultăți de deplasare și orientare este în realitate mult mai mare decât cel al persoanelor incluse în statistici.

Asigurarea condițiilor de accesibilitate este necesară și pentru alte categorii de populație cu dizabilități fizice, precum: persoane în etate, copiii, părinții cu copii mici în cărucioare sau în brațe, femei gravide și persoane cu dizabilitate temporară. Astfel, numărul persoanelor afectate de lipsa condițiilor de accesibilitate este de trei ori mai mare decât numărul persoanelor cu dizabilități. Practic toate aceste grupuri pot fi și social vulnerabile².

Multe clădiri ale instituțiilor de importanță socială din UTA Găgăuzia sunt însă în prezent inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități, din cauza lipsei rampelor și balustradelor.

În prezent, în mun. Comrat sunt aproximativ 20 de clădiri ale instituțiilor publice, între care Primăria, întreprinderea municipală „Su-Canal”, centre multifuncționale, biblioteci, centre ale medicilor de familie etc. Există și clădiri în care sunt prestate servicii comerciale, cum ar fi filiale/sucursale bancare sau oficii notariale, dar și clădiri ale instituțiilor aflate în subordinea Comitetului Executiv al UTA Găgăuzia sau a Guvernului (instanțe de judecată, procuratura, inspectoratul de poliție Comrat, oficiul cadastral etc.). Majoritatea edificiilor nu sunt amenajate în conformitate cu standardele de accesibilitate. Pentru a beneficia de serviciile de care au nevoie, vârstnicii, persoanele cu dizabilități, dar și părinții cu copii mici trebuie să ceară constant ajutor de la alte persoane sau să împrumutenească rudele să-î reprezinte.

Cea mai bună situație, în prezent, se atestă în instanțele de judecată cărora, în procesul de reformare, li s-a oferit asistența necesară pentru crearea condițiilor de accesibilitate. De regulă, accesul în toate instanțele din UTA Găgăuzia este asigurat, cel puțin, la etajul 1³.

1 Legea nr. 60 din 30 martie 2012 „Cu privire la integrarea socială a persoanelor cu dizabilități”, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83915&lang=ro.

2 <http://www.gagauzia.md/pageview.php?l=ru&idc=363&nod=1&>

3 Raportul privind evaluarea repetată a accesibilității clădirilor instanțelor judecătorești din Republica Moldova, Chișinău, 2021, <https://cdpd.md/raport-privind-evaluarea-repetata-a-accesibilitatii-cladirilor-istantelor-judecatoresti-din-republica-moldova/>.

Intrarea în clădirea Judecatoriei din or. Vulcănești

Intrarea în clădirea Curții de Apel Comrat

Inspectoratul de Poliție Vulcănești are două intrări, dintre care doar una este dotată cu rampă

Alte inspectorate de poliție sunt practic inaccesibile. În alte clădiri publice situația este similară.

La fel, în cazul infrastructurii rutiere, care constă din 132,1 km de drumuri pentru circulația auto, sunt doar 260 km de trotuare și circa 46 de treceri de pietoni și căi de acces către clădiri/instituții publice. Majoritatea trotuarelor și trecerilor de pietoni sunt avariate, iar cei care le folosesc sunt adesea nevoiți să se deplaseze pe carosabil, cu riscul de a fi loviți de vehiculele în mișcare. De asemenea, lipsesc indicatoarele tactile și vizuale (traseu tactil și marcaj contrastant) necesare persoanelor cu deficiențe de vedere. Accesul la clădiri, în cele mai multe cazuri, este doar parțial, iar majoritatea clădirilor nu au locuri de parcare sau, dacă au, atunci nu există locuri destinate persoanelor cu mobilitate redusă și marcate corespunzător.

Transportul public este, de asemenea, inaccesibil pentru persoanele cu dizabilități – niciun vehicul (microbuz, autobuz, taxi) nu dispune de dispozitive speciale pentru urcarea/coborârea și transportarea persoanelor cu dizabilități, în special pentru utilizatorii de scaune rulante. Astfel, persoanele cu dizabilități nu au acces la servicii de transport local, interurban. Pentru a ajunge la destinație, persoanele cu dizabilități trebuie să plătească un serviciu de transport privat, care este destul de scump și, suplimentar, să ceară ajutor de la rude sau prieteni.

La o simplă evaluare, devine evident că în fiecare zi în UTA Găgăuzia categoriile de populație cu mobilitate redusă se confruntă cu probleme de acces la servicii medicale, sociale, de procurare a alimentelor și medicamentelor. Ele nu pot folosi sau folosesc cu mare dificultate serviciile de transport, sunt lipsite de oportunitatea unui trai independent și au un acces îngreunat la asistența juridică garantată de stat.

Situația este complicată în special pentru persoanele cu dizabilități și cele în vârstă. Din cauza lipsei de acces la serviciile de bază, aceste grupuri - în special cele cu dizabilități severe – au mai puține șanse la un stil de viață activ.

Accesul la justiție este îngreunat de imposibilitatea de a folosi infrastructura drumurilor și transportul public pentru a ajunge la sediul instanței judiciare, al poliției, la oficiile avocaților sau notarilor.

Această situație este agravată de faptul că nicio clădire/instituție publică nu are cabine de toaletă adaptate, iar în localități nu există toalete publice accesibile. Astfel, persoanele cu dizabilități sau vârstnicii nu pot utiliza adesea serviciile publice inclusiv din acest motiv. De asemenea, pentru a merge la un serviciu de stat sau comercial, ei sunt nevoiți să folosească diverse echipamente speciale, care sunt destul de costisitoare.

Un calcul simplu arată că prețul unei călătorii în oraș pentru o persoană cu dizabilități ale aparatului locomotor sau pentru o persoană în vârstă este foarte mare. Să examinăm structura costului folosind exemplul lui V.S., care folosește un scaun cu roțile și are nevoie să se întâlnească cu avocatul pentru a contesta decizia privind stabilirea gradului de incapacitate de muncă. Pentru a face acest lucru, el trebuie:

- să convingă o rudă să-l însoțească, pentru a-l ajuta să traverseze străzile și să urce treptele – costul unui astfel de ajutor este de minim 50 de lei;
- să folosească un taxi, întrucât infrastructura drumurilor și transportului nu îi permite să ajungă la destinație - minim două curse îl vor costa încă cel puțin 100 de lei;
- întrucât în nicio instituție publică/privată nu există toaletă adaptată pentru nevoile persoanelor în scaun cu roțile, el trebuie să folosească cel puțin 1 scutec pentru adulți, care costă minim 15 lei.

Astfel, o singură ieșire din casă pentru a folosi un serviciu public va implica cheltuieli de minim 165 de lei și nu este sigur că problema va fi rezolvată printr-o singură intervenție. Deci, s-ar putea să fie nevoie de mai multe ieșiri.

Drept urmare, din cauza lipsei condițiilor de accesibilitate, constatăm că dreptul de acces la justiție al persoanelor cu dizabilități, stabilit în Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități și Legea nr. 60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități⁴ din 31.03.2012, este încălcat, ceea ce afectează și următoarele drepturi:

- dreptul de a fi recunoscut, oriunde te-ai afla, ca persoană cu drepturi egale în fața legii;
- dreptul la capacitate juridică;
- dreptul la asistență juridică garantată de stat;
- dreptul inalienabil la respectarea demnității umane;
- dreptul la libertatea de alegere și control sau de decizie cu privire la propria viață, serviciile și formele de asistență;
- dreptul de a participa la viața politică și publică;
- dreptul la proprietate, administrarea veniturilor și a altor obiecte personale;
- dreptul de acces liber, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, transport, informații și mijloace de comunicare, inclusiv tehnologii informaționale și comunicații electronice, la alte facilități și servicii utile deschise sau oferite publicului, atât în zonele urbane, cât și în localitățile rurale, în conformitate cu reglementările în vigoare;
- accesul la informație (sistemul Braille, versiune sonoră, limbajul mimico-gestual etc.);
- dreptul la viață de familie și independentă în comunitate;
- accesul nerestricționat al persoanelor cu dizabilități la transport și deplasare, la infrastructura rutieră.

1.2. Caracterul echitabil al procedurilor

Întârzierea examinării cauzelor în instanțele judiciare este o problemă actuală, care duce la încălcarea dreptului de acces la justiție. Această problemă a fost agravată de pandemie, care a demonstrat că justiția este vulnerabilă la situațiile de criză, evidențiind incapacitatea mecanismelor de asigurare a dreptului la informare și asistență efectivă. Nerespectarea termenelor de examinare a cauzelor, inclusiv din cauza gestionării ineficiente a instanțelor, creează premise pentru eventuale condamnări ale Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, or, statul trebuie să ofere condiții sigure pentru desfășurarea unui proces echitabil și rezonabil⁴.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 76 din 01.07.2016 „Cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești”, instanțele din Ceadir-Lunga și Vulcănești au fuzionat cu Judecătoria Comrat. La 1 ianuarie 2017, toți judecătorii au fost transferați la Judecătoria Comrat, nou creată.

Reforma sistemului judiciar a avut un impact negativ asupra accesului la justiție al persoanelor social vulnerabile. Astfel, cererea unui locuitor din raionul Comrat poate fi distribuită spre examinare unui judecător din Judecătoria Vulcănești. Reclamantului sau pârâtului îi va fi foarte greu să ajungă la timp în sala de judecată cu transportul public, iar călătoria cu taxiul sau cu mașina proprie este prea scumpă. Trebuie notat, de asemenea, că ședințele pot fi amânate sau reprogramate pentru alte zile, iar cei implicați nu sunt informați în timp util.

Accesul la justiție implică și anumite costuri, care pot deveni o povară pentru persoanele din categoriile social vulnerabile. Prin urmare, în baza analizei cheltuielilor de judecată, putem formula anumite concluzii.

În prezent, nu există o bază de date unică referitoare la cheltuielile de judecată ale părților. De regulă, participanții la procedurile civile apelează la ajutorul avocaților. Nu există un standard unic care să stabilească costul serviciilor unui avocat, lucru, de fapt, imposibil, având în vedere profesionalismul și experiența diferite ale avocaților. În plus, conform unor plângeri neînregistrate oficial ale persoanelor participante la procese judiciare, plata neoficială pentru serviciile avocaților ar fi de câteva ori mai mare decât taxa stabilită în documente. În același timp, cetățenii, de cele mai multe ori, sunt de acord cu astfel de condiții, având încredere în avocați.

Aceste circumstanțe conduc la îngrădirea accesului la justiție al persoanelor din categoriile social vulnerabile.

⁴ Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova pentru anul 2020, Oficiul Avocatului Poporului, <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>.

O modalitate de remediere a acestor situații ar fi cooperarea interdisciplinară între diferite autorități publice pentru o mai bună informare a oamenilor cu privire la accesul la justiție. Un exemplu în acest sens este cooperarea, în UTA Gagauz-Yeri, a justiției cu oficiul teritorial de asistență judiciară garantată de stat, care asigură asistența juridică și reprezentarea persoanelor din categoriile social vulnerabile.

1.3. Executarea hotărârilor judecătorești

Rezumând plângerile oamenilor, putem identifica încălcările de bază ale drepturilor lor în procedurile de executare:

- atitudinea **neglijentă** sau, în unele cazuri, **abuzivă** a executorilor judecătorești față de părți în cadrul procedurilor de executare;
- **lipsa conștientizării** de către părți a drepturilor și obligațiilor lor;
- **folosirea incorectă** de către una dintre părți în procedura de executare a drepturilor sale în detrimentul intereselor legitime ale celeilalte părți;
- **circumstanțe sociale și economice** existente obiectiv, ale căror consecințe depășesc competența executorilor judecătorești.

Un accent deosebit trebuie pus pe protecția drepturilor copilului în cadrul procedurilor de executare. Potrivit articolului 3 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, orice decizie trebuie luată în baza priorității interesului superior al copilului. În acest caz, putem vorbi despre realizarea dreptului de a moșteni al copiilor, în special al celor aflați în situație de risc, lipsiți de îngrijire părintească, inclusiv temporar, care se află în pericol din cauza neconcordanțelor din legislație și a lipsei unui mecanism clar de dobândire a dreptului de moștenire.

În acest sens, notarii și autoritățile tutelare sunt cei care trebuie să dea dovadă de vigilență maximă, deoarece există riscul de a lăsa copiii fără adăpost. De asemenea, aceste considerente trebuie luate în calcul de către executorii judecătorești atunci când efectuează acțiuni de executare silită și pot afecta, direct sau indirect, drepturile copiilor.

O altă problemă este lipsa mijloacelor de trai pentru un copil din cauza accesului limitat la prestațiile la care acesta are dreptul (de exemplu, indemnizația lunară sau pensia de urmaș), în cazul aplicării sechestrului pe conturile bancare ale părinților/tutorilor.

Un impact negativ asupra persoanelor o are practica aplicării sechestrului pe salariu, pensie, plăți sociale, ajutoare de invaliditate etc. ale debitorului, contrar prevederilor art. 110 din Codul de executare. Drept urmare, oamenii rămân fără mijloace pentru a cumpăra cel puțin pâine și, implicit, fără posibilitatea de a-și plăti drumul până la oficiul unui executor judecătorec, unde pot depune recurs împotriva acțiunilor acestuia.

Tot mai frecvent executorii judecătorești decid să restituie titlul executoriu dacă debitorul nu are bunuri sau venituri sau dacă bunul acestuia nu este suficient pentru a satisface pretențiile⁵. Astfel, drepturile reclamantului nu sunt asigurate în mod corespunzător. Debitorii, la rândul lor, folosesc adesea această lacună din lege, deținând proprietăți fără să-și înregistreze drepturile asupra acestora. Deci, pentru plata pensiei de întreținere, debitorul nu perfectează în mod expres dreptul asupra proprietății obținute prin moștenire/cadou, întrucât acest bun poate fi retras de către executorul judecătorec în contul plății datoriilor la obligațiile de întreținere.

1.4. Informarea părților asupra conținutului documentelor și limba procedurii de executare

Actualul cadru de reglementare prevede mai multe modalități de informare asupra conținutului documentelor de executare. Cu toate acestea, părțile și executorii judecătorești consideră că ele sunt ineficiente.

La executarea silită, părțile, în special debitorii, declară că nu au fost înștiințate în mod corespunzător cu privire la declanșarea procedurii de executare silită, nu au fost atenționate cu privire la posibilitatea achitării voluntare a datoriilor, nu le-au fost aduse la cunoștință actele de executare (de declanșare, amânare, suspendare sau încetare a procedurii de executare silită). Astfel, plecând în străinătate, părțile nu cunosc că împotriva lor se inițiază proceduri de executare silită etc.

⁵ Art.86 din Codul de executare al Republicii Moldova, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122067&lang=ro.

Problemele legate de informare duc la nerespectarea termenelor-limită și la acumularea artificială a datoriilor din cauza penalităților. Informarea ineficientă are loc din cauză că părțile nu-și onorează obligația de a preveni executorul că își schimbă locul de trai, pleacă în străinătate sau că nu doresc să primească notificările prin poștă. Totodată, publicarea oricăror informații (citații, anunțuri despre pierderea documentelor) în Monitorul Oficial al Republicii Moldova este foarte costisitoare, minim 350 de lei.

De asemenea, trebuie menționată o altă problemă – lipsa dovezilor juridice privind proprietățile debitorului, deși, în realitate, el are proprietăți. În acest caz, executorul judecătoresc este obligat să restituie titlul executoriu în temeiul lit. b) p. (1) art. 86 din Codul de executare al Republicii Moldova, din moment ce debitorul nu are bunuri sau venituri înregistrate oficial sau proprietatea sa este insuficientă pentru a satisface cerințele. În fapt, debitorul, de exemplu, nu dorește să accepte perfectarea unei moșteniri sub forma unui imobil, întrucât știe că a fost demarată procedura de executare pentru recuperarea pensiei de întreținere și se teme să piardă imobilul în contul datoriei.

Executorii judecătorești comit adesea greșeli în aplicarea art. 89 din Codul de executare și dispun executarea silită asupra bunurilor debitorului, asupra cărora aceasta nu poate fi aplicată. În acest sens, executorii judecătorești ar trebui să fie informați cu privire la ultimele modificări ale Codului de executare, în special privind litigiile referitoare la locuință și imposibilitatea evacuării din locuință în perioada 15 octombrie – 15 aprilie.

O problemă serioasă pentru locuitorii regiunii este utilizarea doar a limbii de stat în comunicarea cu oamenii. Astfel, Reprezentanța Avocatului Poporului din Comrat a înregistrat mai multe plângeri verbale ale oamenilor împotriva unuia dintre executorii judecătorești ai municipiului Comrat, care a refuzat să explice esența hotărârilor într-o limbă accesibilă (rusă sau găgăuză) și a vorbit doar în română, creând astfel obstacole în accesul la justiție, în primul rând, pentru persoanele social vulnerabile. După intervenția șefului Camerei teritoriale a executorilor judecătorești, situația a început să se îmbunătățească.

1.5. Dreptul la protecție al persoanelor din categorii vulnerabile

Un aspect important în determinarea gradului de respectare a accesului necondiționat la justiție este asigurarea reală a posibilității de a apela la serviciile unui avocat. În anumite situații procedurale, participarea unui apărător (avocat) este obligatorie: în caz de violență în familie, în cazul unei cereri de stabilire, modificare sau anulare a unei măsuri de protecție judiciară în raport cu o persoană în privința căreia se dispune internarea într-un spital de psihiatrie, precum și în alte împrejurări, prevăzute de art. 77 din Codul de procedură civilă (CPC)⁶ și de art. 69 din Codul de procedură penală (CPP)⁷.

În situația în care un participant la proces are nevoie de asistență juridică, dar nu dispune de mijloace suficiente pentru a plăti acest serviciu, el recurge la servicii de asistență juridică calificată, în conformitate cu Legea privind asistența juridică garantată de stat, nr. 198 din 26.07.2007. Pentru facilitarea relației dintre beneficiar și mecanismele puse la dispoziție pentru asigurarea protecției, există Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, constituit în baza legii respective.

Cu toate acestea, deși legislația actuală prevede acordarea asistenței gratuite, în practică nu întotdeauna se întâmplă așa. Procedura de obținere a asistenței gratuite garantate de stat de către persoanele cu venituri mici este destul de complicată. Unii oameni, fiind în imposibilitate de a îndeplini toate cerințele pentru prezentarea documentelor, pur și simplu refuză asistența gratuită și încheie contracte cu avocați și juriști. Discrepanța dintre nevoile populației și capacitățile sistemului existent de asistență juridică poate fi explicată prin:

- complexitatea mecanismelor de finanțare și obținere a unei astfel de asistențe (se cere colectarea diverselor documente care confirmă statutul de persoană vulnerabilă)⁸;
- numărul insuficient de avocați în regiune, care oferă asistență calificată;
- distanța mare dintre birourile teritoriale de asistență juridică și satele în care sunt concentrați oamenii cu venituri mici;
- cunoașterea insuficientă a limbii de stat de către avocații din regiune etc.

6 Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225-XV din 30.05.2003//Republicat: Monitorul Oficial, nr. 285-294/436 din 03.08.2018, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110220&lang=ro.

7 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003//Republicat: Monitorul Oficial, nr. 248-251/699 din 05.11.2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro.

8 Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind metodologia de calcul a veniturilor în vederea obținerii asistenței juridice calificate garantate de stat N 1016 din 01.09.2008 //Monitorul Oficial N 167-168/1018 din 05.09.2008.

Trebuie menționat, de asemenea, că nu este clar cum se formează suma onorariului pentru serviciile juridice ale unui avocat. Dacă în cazul asistenței juridice garantate de stat există standarde stabilite prin Hotărârea Consiliului Național privind asistența juridică garantată de stat „Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la mărimea și modul de remunerare a avocaților pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat”, nr. 22 din 19.12.2008, atunci în cazul stabilirii costurilor serviciilor oferite prin contract de un avocat sunt multe neclarități. Totodată, mulți solicitanți informează Ministerul Justiției și Uniunea Avocaților că prețul real plătit de clienți este mult mai mare decât suma indicată în contract. Astfel, una dintre reclamante, pensionară, persoană cu dizabilitate, care are o pensie lunară de 1 700 de lei, a indicat că a fost nevoită să contracteze un împrumut în valoare de 25 000 de lei pentru a plăti serviciile unui avocat.

De asemenea, există plângeri ale locuitorilor din regiune care afirmă că au fost nevoiți să plătească pentru serviciile unui avocat „gratuit”. Unii avocați, numiți la cerere de către biroul teritorial de asistență juridică, indică un preț pentru serviciile lor.

Următoarea problemă care complică accesul la justiție este nivelul scăzut de cunoaștere a limbii de stat.

Momentan, nu există date publice obiective privind cunoașterea limbii de stat de către avocații care își desfășoară activitatea pe teritoriul Găgăuziei. Majoritatea avocaților care lucrează în regiune nu vorbesc limba de stat. În consecință, ei nu sunt de acord să lucreze cu dosare din afara Găgăuziei. Dacă au de studiat documente sau de întocmit acte procedurale în limba de stat, mulți avocați refuză astfel de clienți din categorii vulnerabile și le recomandă fie să traducă documentele în limba rusă (ceea ce este foarte scump), fie să angajeze un avocat care vorbește limba de stat și activează în afara regiunii (iar aceasta, la rândul său, impune costuri suplimentare pentru deplasare).

Problema există și în rândul absolvenților Facultății de Drept a Universității de Stat din Comrat, care nu își pot găsi un loc de muncă în calitate de avocați, procurori, judecători în Găgăuzia, întrucât nu pot promova examenele de calificare în limba de stat și nu pot obține licență. Drept urmare, posturile vacante de judecători nu sunt ocupate, se acumulează un număr mare de litigii, iar timpul de examinare a cererilor se mărește. La fel, este insuficient numărul avocaților care oferă asistență juridică calificată, inclusiv în afara Găgăuziei, în special dacă este necesară analizarea documentelor perfectate în limba de stat.

1.6. Discriminarea pe criteriu de limbă

Pe teritoriul Găgăuziei, limba română/moldovenească, alături de găgăuză și rusă, este recunoscută ca limbă oficială a autonomiei. Totodată, potrivit unui studiu al Institutului de Politici Publice, în 2016, 48,4% dintre locuitorii intervievați din Găgăuzia au numit limba rusă ca limbă de comunicare și aproape 45% - găgăuză⁹. Doar 2,6% din locuitori comunică în limba română acasă¹⁰.

Una dintre problemele emblematică și cele mai sensibile pentru Găgăuzia continuă să fie discriminarea pe bază de limbă în justiție și în special în instanțe, unde adesea oamenii li se refuză plângerile în limba rusă. Cazurile în care instanța nu acceptă documente și plângeri în limba rusă au devenit mai frecvente. Acestea sunt de obicei returnate solicitanților cu o propunere de „înlăturare a omisiunilor”, adică să fie traduse în limba de stat.

În acest caz, judecătorii se referă, de regulă, la art. 24 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova - „Limba procesului judiciar și dreptul la interpret”. Conform acestuia, procedurile civile se desfășoară în limba română. Persoanele interesate de soluționarea litigiului au dreptul să apeleze la serviciile unui interpret. Prin decizia instanței, este posibilă desfășurarea procesului într-o limbă acceptată de majoritatea participanților la proces. Dispoziții similare conține art. 118 din Constituție, precum și legislația privind funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Astfel, în lege nu există nicio prevedere directă și neechivocă despre obligația de a întocmi documentele într-o anumită limbă. Pe de o parte, în majoritatea cazurilor, este subînțeleasă desfășurarea procesului în limba de stat, ceea ce presupune și perfectarea corespunzătoare a documentelor. Pe de altă parte, cei care nu cunosc suficient limba de stat au dreptul deplin de a folosi limba maternă și serviciile unui interpret.

Instanțele ignoră normele care prevăd că documentele trebuie traduse în limba pe care o vorbește persoana și îi lasă pe oameni să traducă actele pe cont propriu.

⁹ Studiul privind nivelul de integrare a populației din UTA Găgăuzia și raionul Taraclia în societatea din Republica Moldova (2016), Institutul de Politici Publice https://ipp.md/old/public/files/Publicatii/_Sondaj_ro-noi.pdf.

¹⁰ <https://www.gagauzinfo.md/index.php?newsid=42459>.

La etapa premergătoare procesului, dacă cererea este depusă în limba rusă, instanțele marchează acest fapt drept o deficiență și acordă persoanei un timp limitat pentru a traduce documentul în limba română. Dacă acest lucru nu este făcut, instanța refuză să înregistreze cererea. Astfel se îngreșește accesul la justiție și se încalcă art. 13 din Constituția Republicii Moldova, dar și Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, Legea cu privire la protecția minorităților naționale, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, normele Codului de procedură civilă și ale Codului de procedură penală.

Oamenii se confruntă cu probleme legate de limba vorbită nu doar în instanțe, ci și la emiterea proceselor-verbale privind contravențiile administrative, care sunt întocmite în limba de stat. În procesul-verbal privind contravenția se face trimitere la acte normative care prevăd punerea la dispoziție a unui interpret, iar dacă acest lucru nu este posibil, inspectorul are dreptul să perfecteze documentul în limba rusă. Aceste prevederi nu sunt însă respectate, iar procesele-verbale se perfectează în limba de stat, fără ca persoanei să i se explice conținutul articolelor și gravitatea contravenției. Acest fapt face ca procesele-verbale să fie contestate, ceea ce supraîncarcă sistemul judiciar și implică cheltuieli suplimentare.

În cazurile în care nu cunosc limba de stat, oamenii nu pot înțelege conținutul diferitelor documente, inclusiv al contractelor de furnizare a serviciilor, al deciziilor autorităților statului, al organelor de drept și autorităților judiciare. Aproape 50% dintre cetățenii Republicii Moldova raportează că se confruntă cu discriminare pe bază de limbă¹¹, iar pe teritoriul Găgăuziei, locuitorii se confruntă și mai des cu această formă de discriminare¹². Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității notează, în raportul său pentru anul 2020, că sistemul de justiție nu este accesibil persoanelor care vorbesc o limbă interetnică¹³. Oamenii sunt nevoiți să plătească pentru serviciile traducătorilor, să caute avocați care vorbesc limba de stat.

Totodată, remarcăm o altă problemă - responsabilul folosește doar limba de stat în comunicarea cu locuitorii din Găgăuzia, fără a asigura traducerea. În plus, accesul la informațiile juridice este dificil pe teritoriul Găgăuziei, deoarece majoritatea paginilor web ale autorităților centrale nu conțin informații actualizate în limba rusă.

Deși drepturile lingvistice sunt recunoscute și protejate de lege, ele nu sunt întotdeauna respectate. Acest fapt reprezintă o problemă pentru minoritățile lingvistice mici și poate duce la grave erori judiciare.

1.7. Realizarea dreptului la moștenire

Problemele care apar în procesul de înregistrare a drepturilor de moștenire s-au agravat după data de 1 martie 2019, când au intrat în vigoare modificările la Codul civil al Republicii Moldova, care au schimbat radical procedura de acceptare a moștenirii.

Principala problemă care apare în cazul moștenitorilor testatorilor decedați înainte de 1 martie 2019 o reprezintă expirarea termenului de acceptare a moștenirii. Termenul de 6 luni, prevăzut anterior de Codul civil al Republicii Moldova pentru acceptarea unei moșteniri, nu se respectă din diferite motive. Unul este că oamenii nu cunosc procedurile legale, iar altul – costul ridicat al serviciilor de înregistrare a moștenirii la autoritățile competente - la notar și la oficiul cadastral. Adesea, al doilea motiv este cel decisiv.

De asemenea, printre locuitorii Găgăuziei este răspândită ideea falsă că, din moment ce familiile lor continuă să locuiască în case și să folosească terenurile după moartea testatorilor, bunul devine în mod expres proprietatea lor. Un alt stereotip este că moștenirea s-ar transmite numai fiului cel mare (cel mai mic), iar restul copiilor nu sunt moștenitori. Anume aceste stereotipuri fac, de multe ori, ca moștenirea să rămână neacceptată timp de zeci de ani.

Trebuie constatată drept o problemă și birocrăția angajaților autorităților locale, ai serviciilor descentralizate și notarilor. Oamenilor nu li se oferă informații într-o formă accesibilă despre regulile de acceptare a unei moșteniri, despre pașii necesari și documentele care trebuie prezentate. Având în vedere că persoanele social vulnerabile sunt neinformate, ele în general refuză oficializarea moștenirii.

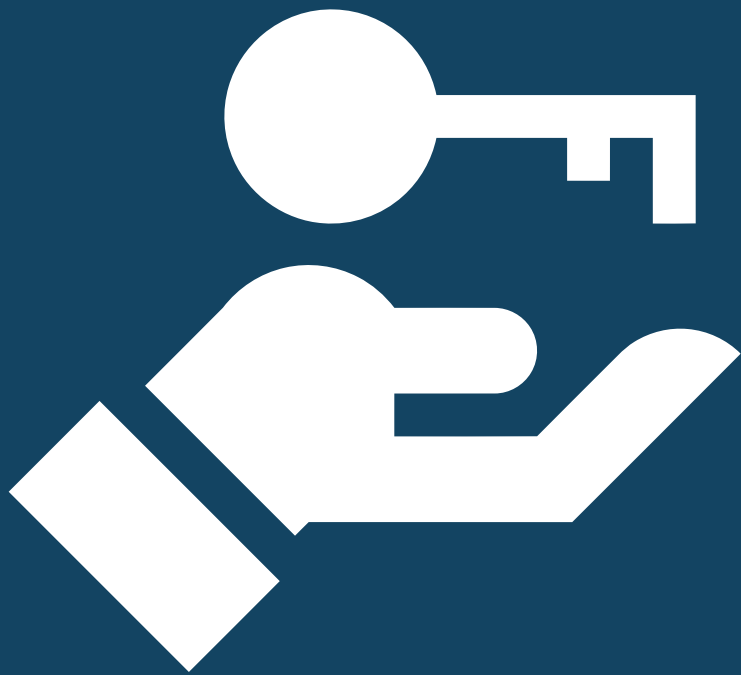
11 Discriminarea în Republica Moldova 2020, Raport al Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității, <http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/final-infografic-COE-discriminare-RU-2.pdf>.

12 Ibidem.

13 <http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/final-infografic-COE-discriminare-RU-2.pdf>.

Costul ridicat al procedurilor notariale și cadastrale de reînregistrare a proprietății moștenite reprezintă o problemă serioasă pentru persoanele din categoriile vulnerabile ale populației. Ca un moștenitor să accepte moștenirea, acesta trebuie să-și legalizeze copiile certificatului de naștere, buletinului de identitate, certificatului de căsătorie (dacă moștenitorul este o femeie care s-a căsătorit și și-a schimbat numele), să plătească serviciile notariale pentru depunerea cererilor către Agenția Servicii Publice pentru verificarea stării civile a testatorului, să plătească pentru un certificat privind ultimul loc de reședință al testatorului. Conform unor estimări modeste, e nevoie de cel puțin 1 500-2 000 de lei, ceea ce reprezintă o sumă foarte mare pentru majoritatea persoanelor din categoriile social vulnerabile.

Situația se complică atunci când în documentele ce confirmă dreptul de proprietate al testatorului sau în actele de identitate sunt inexactități juridice. De exemplu, mai multe persoane care au fost în audiență la organizațiile pentru drepturile omului povestesc că au constatat erori în documente. Din cauza diferenței de o singură literă în prenumele, numele sau patronimicul testatorului și al moștenitorului, au trebuit să reînregistreze certificatul de naștere, buletinul de identitate sau alte acte. În unele cazuri, arhivele la care trebuie să apeleze se află în alte orașe și chiar state, fiind foarte dificil să le acceseze (de exemplu, Turkmenistan, Ucraina, Rusia etc.).

2. ASPECTELE SPECIFICE LEGATE DE STABILIREA DREPTURILOR DE PROPRIETATE ÎN GĂGĂUZIA

Potrivit art. 11 din Codul funciar al Republicii Moldova, autoritățile publice locale transmit gratuit cetățenilor terenuri și actele care atestă dreptul de proprietate asupra acestora¹⁴. În Republica Moldova, evaluarea cadastrală și transmiterea terenurilor în proprietate privată a avut loc la sfârșitul anilor '90 și începutul anilor 2000. Cu toate acestea, în mai multe localități din Găgăuzia, programul de evaluare cadastrală și eliberare a actelor de proprietate nu a fost finalizat (de exemplu, în satele Kotovskoe și Dezginja din regiunea Comrat). Astfel, oamenii nu-și pot exercita dreptul de a dispune de terenuri și de alte imobile pe care le dețin. În consecință, există riscul de îngrădire a drepturilor de proprietate din cauza statului. Programul de consolidare a terenurilor în satul Gaidar, raionul Ciadîr-Lunga, nu a fost finalizat. Drept urmare, în prezent locuitorii nu pot face tranzacții de înstrăinare a terenurilor.

O altă problemă ce vizează dreptul la proprietate și libertatea de a practica activități de antreprenoriat în Găgăuzia este legată de colhozul „Pobeda” din satul Copceac, raionul Ceadîr-Lunga, singurul colhoz rămas funcțional din perioada sovietică. Colhozul nu este inclus în programele de subvenții agricole, de rând cu alte întreprinderi, și nu poate primi subvenții pentru consolidarea terenurilor (cote). Cauza - legea nu prevede subvenții pentru această formă de management, ci doar pentru entități înregistrate ca societăți pe acțiuni (SA) sau societăți cu răspundere limitată (SRL). Pe de altă parte, colhozul implementează cu succes programe sociale de susținere a persoanelor aflate în situații de risc, inclusiv a vârstnicilor.

O problemă specifică este exercitarea dreptului de suprafață. Mai multe terenuri din Găgăuzia sunt traversate de conducte de gaz, ceea ce complică considerabil folosirea loturilor. Furnizorii de gaze și energie electrică fac periodic lucrări de întreținere a echipamentelor, deteriorând plantațiile și deranjând oamenii în cazul unor lucrări de urgență. Legislația prevede că lucrările de mutare a instalațiilor în alte locuri sunt plătite de proprietarul terenului, dar costurile pentru proiectare și restul lucrărilor sunt prea mari pentru majoritatea cetățenilor.

2.1. Arenda terenurilor

În prezent, conform Codului civil al Republicii Moldova, oficiile cadastrale teritoriale și primăriile au obligația să înregistreze contractele de arendare a terenurilor și altor proprietăți agricole. Ele însă nu sunt obligate să verifice legalitatea acestor contracte. Multe primării nu au angajat un jurist cu normă întreagă care ar verifica legalitatea contractelor și ar atrage atenția proprietarilor terenurilor asupra unor eventuale probleme în viitor.

Majoritatea primăriilor acordă o atenție insuficientă sistemului de evidență și înregistrare a contractelor. De regulă, registrele de evidență conțin informații despre părțile contractuale și termenul de valabilitate al contractului, nu și date despre suprafața, calitatea terenului și procedura de utilizare a acestuia. Pentru neînregistrarea la timp a contractului de arendă, arendașul răspunde conform legii. Însă, această răspundere nu este prevăzută explicit de niciun act normativ, ceea ce duce la nereguli, despre care cunosc atât reprezentanții primăriilor, cât și persoanele fizice. Proprietarii sunt nevoiți să accepte astfel de situații ca să primească oricât de puțin pentru faptul că și-au dat terenul în folosința cuiva. Dacă contractul nu este înregistrat, proprietarul terenului este cel care plătește impozitul pe imobil. De multe ori oamenii nu cunosc acest lucru și cred că arendașul a plătit această taxă. Astfel, se acumulează penalități.

Trebuie menționat, de asemenea, că contractele sunt încheiate pe o anumită perioadă cu efect în viitor, iar plata pentru arendă nu este ajustată la rata inflației. Dacă contractul se încheie, de exemplu, pe o perioadă de 15-20 de ani, plata rămâne la nivelul inițial. În afară de aceasta, când plata pentru arendă este stabilită sub formă de cotă din recoltă, arendașul nu include condiții de verificare a productivității, iar asta permite ascunderea volumului recoltei. Problema ar putea fi rezolvată prin crearea unor asociații de proprietari de terenuri care să influențeze procesul de plată a arende. Termenul de plată este stabilit, de regulă, în limitele lunilor august-decembrie ale fiecărui an. Totodată, se constată des lipsa obligației arendașului de a despăgubi proprietarul pentru întârzierea plății. Deseori se ajunge la litigii în care se revendică plata pentru arendă sau se întâmplă că oamenii rămân complet neprotejați față de abuzurile arendașilor, deoarece nu au posibilități de a-și cultiva pământurile de sine stătător.

¹⁴ Art. 11, Codul Funciar al Republicii Moldova, nr. 828-XII din 25.12.1991//Republicat: Monitorul Oficial, nr. 107/817 din 04.09.2001.

3. DREPTUL LA ASISTENȚĂ MEDICALĂ

În pofida schimbărilor în sistemul de sănătate și implementării reformelor, beneficiarii serviciilor medicale continuă să se plângă de încălcări ale drepturilor omului în sectorul sănătății, în special: nerespectarea eticii profesionale de către medici; lipsa informațiilor corecte; un proces prea complicat de comunicare între medic și pacient; lipsa confidențialității în oferirea asistenței medicale; accesul limitat la tratament specializat; calitatea redusă a serviciilor medicale; accesul limitat la tratamentul costisitor ș.a.

În anul 2019, în orașul Comrat au fost construite și date în exploatare sediile secției chirurgie și serviciului medicină urgentă. Cu toate acestea, calitatea serviciilor medicale nu s-a îmbunătățit.

În UTA Gagauz-Yeri există un deficit acut de medici specialiști: cardiolog, oftalmolog, gastrolog, alergolog, pneumolog etc. Totodată, unii specialiști lucrează și în clinici private, unde o consultație costă cel puțin 200 de lei. Majoritatea pacienților nu își pot permite să plătească și rămân astfel fără asistență medicală.

În prezent, spitalele se confruntă cu un deficit mare de medicamente, ceea ce impune pacienții să-și procure preparatele necesare cu propriile resurse. Monitorizarea desfășurată pentru acest raport a arătat că spitalele din Găgăuzia, ca și din alte localități, nu sunt aprovizionate complet și suficient cu medicamente din cauza companiilor farmaceutice, care uneori întrerup livrările, precum și din cauza că Agenția Medicamentului organizează cu întârziere concursurile de achiziții. În acest context, nu sunt de neglijat nici datoriile spitalelor față de companiile farmaceutice.

Pandemia de Covid-19 a scos în evidență și dotarea precară a spitalelor. Echipamentul uzat, alimentația proastă, lipsa inventarului de bază afectează calitatea serviciilor medicale.

4. RESPECTAREA DREPTURILOR SOCIO-ECONOMICE

Vorbind despre drepturile socio-economice, trebuie menționat că autoritățile regionale au introdus o serie de programe sociale de ajutorare a populației din categoriile social vulnerabile. Astfel, în Găgăuzia se plătesc ajutoare suplimentare la nașterea copiilor, pentru încălzire în sezonul rece, se oferă ajutor material persoanelor nevoiașe pentru a-și cumpăra hrană și medicamente.

Totuși, cea mai mare parte a apelurilor către organizațiile care apără drepturile omului din Găgăuzia vizează încălcări ale drepturilor socio-economice. Au fost depuse eforturi semnificative pentru a depăși motivele formale ale neîndeplinirii obligațiilor de către stat față de populație, în special față de categoriile social vulnerabile. De exemplu, un motiv din care sarcina statului de a crea un mediu social accesibil persoanelor cu dizabilități rămâne neîmplinită este lipsa unui mecanism adecvat de tragere la răspundere a persoanelor și instituțiilor publice pentru nerespectarea cerințelor de asigurare a condițiilor de acces pentru persoanele cu dizabilități la obiectele de inginerie, transport și de infrastructură socială.

Autoritățile nu acordă atenția cuvenită bunăstării materiale și oferirii de suport atât persoanelor individuale (la bătrânețe, în caz de boală, grad de dizabilitate, pierderea întreținătorului), cât și familiilor numeroase. Cele mai frecvente întrebări pe care le adresează solicitanții instituțiilor de stat sau organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului se referă la plata diferitelor prestații, la recalcularea pensiei, la modul de stabilire a gradului de invaliditate. Aceste probleme ar putea fi rezolvate prin simpla explicație din punct de vedere juridic a situațiilor concrete, de către autoritatea competentă.

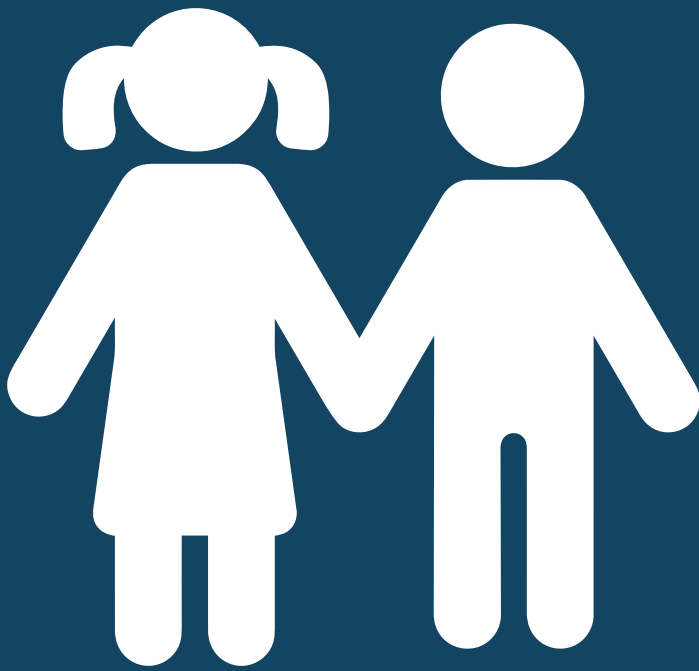
Legea „Cu privire la prestațiile sociale” nr. 133-XVI din 13 iunie 2008 prevede asigurarea șanselor egale pentru familiile cu venituri mici prin stabilirea de prestații sociale pentru atingerea nivelului garantat de stat.

Potrivit art. 8 din Legea „Cu privire la prestațiile sociale”, la determinarea venitului total al familiei se iau în calcul veniturile în bani din munca remunerată, din toate tipurile de activități antreprenoriale, plățile de asigurări sociale, veniturile din utilizarea terenurilor agricole și alte terenuri, precum și alte tipuri de venituri.

La evaluarea bunăstării unei familii în scopul atribuirii alocațiilor sociale, se ține cont de componența familiei, bunurile mobile și imobile deținute de familie și o listă de caracteristici care reflectă bunăstarea. Toate acestea sunt indicatori de bunăstare, exprimați în puncte. Dacă numărul de puncte depășește nivelul stabilit, familia nu este eligibilă pentru a beneficia de alocații sociale.

Au fost înregistrate cazuri în care asistenții sociali au refuzat, din diverse motive, să accepte chestionarul completat și să-l redirecționeze către Departamentul de Sănătate, Protecție Socială și Familiei al UTA Găgăuzia, privându-i astfel pe oameni de dreptul de a face apel împotriva refuzului de a oferi alocații sociale.

De asemenea, există o anumită lipsă de interacțiune în activitatea asistenților sociali, a primarilor și a Direcției Sănătate și Protecție Socială al UTA Găgăuzia. Astfel, nu există date corelate referitoare la persoanele cărora li s-au acordat sau refuzat ajutoare sociale. Asistenții sociali nu au informații complete cu privire la alocarea prestațiilor. Nu toți primarii sprijină activitatea asistenților sociali, invocând faptul că ei sunt în subordinea Direcției Sănătate și Protecție Socială.

5. RESPECTAREA DREPTURILOR COPIILOR

În prezent, situația în domeniul protecției drepturilor copilului rămâne alarmantă. În regiune nu există un centru social pentru copiii rămași temporar fără îngrijire. Polițiștii continuă să identifice copii abandonați, cerșetori și să-i trimită în centre sociale din afara regiunii, rupând astfel legăturile lor cu rudele și localitatea de baștină.

O altă problemă este educația incluzivă. De exemplu, Oficiul Avocatului Poporului a înregistrat plângeri din care reiese că educația incluzivă îngreșează accesul la învățământul profesional pentru copiii care nu pot să-și continue studiile în școlile profesionale din motive de sănătate. În trecut, lor li se ofereau programe de formare profesională, iar la finalizarea studiilor absolvenții dobândeau o profesie.

De asemenea, se constată încălcări ale drepturilor sociale și la proprietate ale copiilor, în contextul restricțiilor legislative existente, asociate cu lipsa capacității juridice depline și cu practicile incorecte de aplicare a legii de către autoritățile publice locale, care îndeplinesc funcția de autoritate tutelară.

Administrația publică locală a mun. Comrat aplică incorect legislația în domeniul tutelei și curatelei în raport cu minorii și alte categorii de persoane protejate. Asta se întâmplă din cauză că Consiliul municipal local, care nu are atribuții și competențe în acest domeniu, înlocuiește în această poziție primarul, care, în virtutea legii, este autoritatea locală de tutelă. Primarul nu doar că s-a retras de la îndeplinirea funcțiilor sale, dar și promovează activ o astfel de abordare a domeniului tutelei.

Din cauza aplicării incorecte a legii, copiii și alte categorii de persoane protejate sunt induși în eroare cu privire la deciziile luate în privința lor, ceea ce atrage consecințe juridice semnificative. De exemplu, contractele de înstrăinare a imobilelor, drepturile de moștenire, tranzacțiile de înstrăinare a bunurilor, perfectate în baza deciziilor unei autorități incompetente și care, în plus, nu este autoritate tutelară, sunt potențial nule, ceea ce le face nevalide sau imposibil de a fi aplicate.

Un alt aspect negativ al implementării unei politici incompetente în domeniul funcționării tutelei îl reprezintă durata examinării și luării deciziilor cu privire la tutelă. Aceste cazuri, de regulă, necesită o soluționare rapidă, în timp ce ședințele consiliului, care înlocuiește primarul în chestiuni ce țin de stabilirea tutelei, au loc fără o periodicitate exactă, nu mai des de o dată pe lună, și se convoacă, în esență, la latitudinea consilierilor.

6. RECOMANDĂRI, SOLUȚII ȘI OPORTUNITĂȚI

- Elaborarea unui sistem de evidență a locului de reședință al părților în proces și cu stabilirea celei mai apropiate instanțe.
- Asigurarea accesului persoanelor din categoriile social vulnerabile la toate clădirile publice din regiune.
- Asigurarea informării în timp util a participanților la proces cu privire la amânarea examinării cauzei.
- Asigurarea transparenței costurilor judiciare.
- Întreprinderea acțiunilor pentru informarea cetățenilor Republicii Moldova cu privire la posibilitățile de a beneficia de asistență judiciară garantată de stat.
- Asigurarea posibilității de a presta servicii persoanelor din categoriile social vulnerabile conform principiului „ghișeu unic”.
- Implicarea specialiștilor din diverse autorități publice în rezolvarea situațiilor problematice ale persoanelor social vulnerabile.
- Aplicarea modalității de participare la proces prin videoconferință pentru persoanele din categoriile social vulnerabile care nu pot participa personal la ședințele de judecată.
- Asigurarea posibilității de depunere și înregistrare a contestațiilor și a documentelor anexate în format electronic.
- Asigurarea paginilor web oficiale ale autorităților publice din regiune cu o interfață și acces îmbunătățite pentru persoanele cu deficiențe de vedere și auz.
- Întreprinderea acțiunilor pentru informarea comunității despre competențele organelor de drept.
- Asigurarea examinării cererilor în instanțe, indiferent de limba în care sunt scrise.
- Întreprinderea acțiunilor pentru fortificarea capacității sistemului judiciar și a organelor de drept de a reacționa la actele de corupție și de a asigura protecția efectivă a victimelor corupției, a avocaților acestora, a activiștilor anticorupție și a avertizorilor de integritate.
- Elaborarea spoturilor video pentru promovarea egalității, pentru a contribui la schimbarea mentalității comunității cu privire la incluziunea persoanelor din grupurile vulnerabile.
- Angajarea a cel puțin unui interpret autorizat în limbajul mimico-gestual pentru fiecare instanță, procuratură, poliție.
- Elaborarea unui set de materiale informative despre drepturile omului, instituțiile la care se pot adresa persoanele din categorii vulnerabile și marginalizate în caz de încălcare a drepturilor lor (de exemplu, femeile victime ale violenței, tinerii aflați în locuri de detenție, persoanele cu deficiențe de auz, persoanele cu deficiențe de vedere, persoanele cu venituri mici, pensionarii, persoanele cu dizabilități).
- Organizarea campaniilor de informare a angajatorilor despre subvențiile oferite pentru angajarea persoanelor cu dizabilități.
- Informarea locuitorilor despre serviciile parajuriștilor, prin crearea unei secțiuni pe pagina web a consiliului/ primăriei sau prin publicarea informațiilor pe panourile instituțiilor publice.
- Desfășurarea cursurilor de etică a comunicării cu persoanele cu dizabilități pentru toți funcționarii care pot intra în contact cu acestea.
- Autoritățile administrative centrale (Ministerul Justiției, Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne), Curtea Supremă de Justiție/Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală să publice informații privind accesul la justiție al persoanelor cu dizabilități în rapoartele lor anuale.
- Facultatea de Drept, Academia de Poliție și Institutul Național al Justiției să includă în curriculele module-standard și obligatorii privind lucrul cu persoanele cu dizabilități.

CONTACTE:

Asociația Obștească „Clinica Juridică Comrat”

tel.: (+373) 298 29 480

e-mail: clinicacomrat@mail.ru

or. Comrat, str. Pobeda, 48, of. 50, UTA Găgăuzia, Republica Moldova